

Marokkaanse probleemjongeren - analyse en perspectief -

Dat zoveel Marokkaanse jongeren op school slecht presteren en ook agressief gedrag vertonen komt deels door de opvoeding en deels door de onvoldoende toerusting van de professionals. Volgens David Pinto is er een methode voor betere schoolprestaties en om ontspoorde jongeren weer in het gareel te krijgen.

Moshe Cohen was een geslaagd zakenman in de mooie Marokkaanse stad Meknès. Maar met zijn vijftienjarige zoon David wist hij geen raad. Een kwelling thuis door zijn gedrag en een plaag voor de docenten op school. Of ik deze ontspoorde zoon onder mijn hoede wilde nemen en hem heropvoeden. Ik was zelf amper 19 jaar oud, maar had reeds de naam van een opvoeder die alle klassen en alle leerlingen, hoe moeilijk ook, met het grootste gemak kon hanteren. Ik stemde in met het verzoek en nam David Cohen drie zomervakantiemaanden mee naar mijn ouderlijk huis, 190 kilometer ten zuiden van Meknès, naar het Berber stadje Midelt. Een uitdaging vond ik het, om deze weerspannige zoon ter hand te nemen. En het lukte mij de jonge Cohen te 'dresseren'. Prachtige kleren, van sokken tot regenjas, waren de beloning van de tevreden vader Cohen over de geleverde prestatie.

Twee jaar daarvoor was mijn eerste kostuum op maat de beloning van hoofdtrabbijn David Obadja van het paradijselijk stadje Sefrou eveneens in Marokko voor het feit dat het mij lukte om zijn zoon Pinhas - na vele mislukte pogingen - de beginselen, grondlagen en bestudering van de Talmud met succes bij te brengen. Toen ik later het leraarschap in het immigratie stadje Akko in Israël voortzette, sprak het als het ware vanzelf dat ik in klas 8-III van de Bialik school werd ingezet. Hier werden alle moeilijke gevallen van de zeven voorafgaande leerjaren bij elkaar gezet. Dit waren vooral Marokkaanse immigrantenjongeren.. Het was een bezoeking voor iedere leraar om daar les te geven, maar ik draaide er mijn lessen met dezelfde rust als in de andere groepen. "De beste leraaropvoeder die ik heb", was het oordeel van onderwijs inspecteur Moshe Melamed.

Ruim twintig jaar later kwam ik Moshe Melamed weer tegen. En we bespraken onze wederzijdse ervaringen, aanpak en visie. Waarom is het juist de Marokkaanse jeugd - ook in Akko - die voor extra problemen zorgt?

En waarom lukte mijn aanpak wel? Deze twee vragen stonden centraal in ons gesprek, waaraan ik terughdacht toen deze krant mij vroeg te reageren op het artikel van Hans Werdmölder over de Marokkaanse probleem jongeren (NRC Handelsblad, 15 oktober).

"Vooral Marokkaanse leerlingen vormen een plaag voor de Nederlandse docenten" meldt Werdmölder. "Dat niet alléén. Deze jongeren zijn oververtegenwoordigd bij politie, justitie en in jeugdgevangenissen. Er wordt geklaagd over hun gedrag ook op straat, in de tram en metro", vervolgt Werdmölder. Ik waardeer zijn cri de coeur en kan de reactie van Ron Haleber op 21 oktober dan ook niet plaatsen. Mogelijk heeft hij de boodschap van Werdmölder niet goed begrepen. Werdmölder signaleert juist een precair probleem, maar waagt het niet met oplossingen te komen. Hij beseft heel goed hoe complex en weerbarstig de materie is voor iemand zonder kennis van binnenuit. Dit verklaart de mislukking van de talloze dure en goedbedoelde projecten en initiatieven. 'Wat is dat toch met de Marokkaan?', vraagt Werdmölder zich af. En met hem stellen velen diezelfde vraag. Aannemend dat de Marokkaan in essentie niet meer of minder crimineel is dan anderen, wat is dan de reden van de oververtegenwoordiging in het criminele circuit?

Onderzoek naar opvoedingspatronen heeft het volgende uitgewezen. Weinig toegeeflijkheid gepaard gaande met weinig straf, draagt bij tot evenwichtige ontwikkeling van het kind. Veel toegeeflijkheid gepaard gaande met veel straf bij ongewenst gedrag heeft negatieve uitwerking op de affectieve ontwikkeling en vormt een belangrijke bron voor agressiviteit. Terwijl eerstgenoemd opvoedingspatroon bij Chinezen voorkomt, kenmerkt zich vooral de Marokkaanse opvoedingspatroon door het tweede.

Er is een tweede belangrijk gegeven. De inconsistentie tussen de waarden en normen van de opvoedende driehoek - het gezin, de school en de maatschappij - is juist bij de hier verblijvende Marokkanen het grootst. Driekwart van de Marokkaanse migranten, dit heeft Haleber wel juist opgemerkt, komen uit een uiterst onderontwikkeld en geïsoleerd deel van het traditionele platteland. De kloof tussen de normen en waarden tussen de binnen- en buitenwereld is immens zowel voor de eerste als voor de tweede generatie. Ook de verwarrende werking van deze kloof draagt bij tot agressief gedrag.

Het geheel is meer dan de som der delen. Beide geschetste verschijnselen maken dat de afstand tussen de aanpak van de Nederlandse docent, agent, begeleider of chef enerzijds en de benodigde aanpak om het beoogde effect te bereiken anderzijds, hemelsbreed van elkaar afstaan. Voor de één is respect en gezag meer gebaseerd op overtuiging, kennis, egalitaire verhoudingen. Voor de ander spelen geheel andere factoren een rol: strakke regels, autoriteit, harde straffen, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en discipline, waarbij leeftijd, sekse en

macht van grote betekenis zijn. En in deze situatie krijgt het verschijnsel ‘de gelegenheid maakt de dief’ een bijzondere verdieping.

Een extra complicatie vormt het gegeven dat de in Marokko klakkeloos gehanteerde ‘harde aanpak’ (net als in Israël) niet zonder meer toegepast kan worden. En dit ontgaat de Marokkaanse jeugd ook niet. Aan de andere kant, het is dezelfde jeugd bij wie de uitspraak geldt: „Als jij niet zo streng bent als mijn vader, neem ik jou niet serieus.”

Waar dient de oplossing voor dit nijpende, knellende maar ook gevaarlijk groeiende problemen te worden gezocht? Met Werdmölder ben ik slechts ten dele eens dat het in beginsel een zaak van de Marokkanen zelf is en dat daar vandaan de oplossing dient te komen. Dit acht ik juist waar het gaat om het aangeven van de richting van aanpak en benadering, niet voor de uitvoering. Dit recept ook voor de uitvoering is alléén juist voor de Marokkaanse jeugd in Marokko. Volgens Haleber is het werkelijke probleem de vraag hoe ‘een emancipatie- en democratiseringsproces op gang kan worden gebracht binnen en vanuit die gemeenschap zelf.’ Allicht een waardevolle activiteit, maar daar gaat het hier niet om.

Zowel David Cohen, de Marokkaanse jongeren van de Bialik school in Akko alsook hun leeftijdsgenoten anno nu in Nederland, worden niet door welk emancipatie- of democratiseringsproces dan ook op het juiste pad gebracht en gehouden. Dit moet telkens door *iemand* geschieden in de persoon van docent, agent of begeleider. Dit is dan ook het uitgangspunt van de ‘**Chiebamotaanpak**’, die ten grondslag ligt aan de geslaagde gevallen waar dit artikel mee begon. Bij de meeste - zo niet alle - projecten en plannen van vernieuwingen en aanpassingen in het onderwijs hier in Nederland, is steeds de enige focus: ‘de leerling’. Aan hem of haar dient van alles te worden gesleuteld, maar niet aan de docent. Terwijl juist de docent is die veel meer bepalend is bij de opvoedingssituatie als geheel. ‘De leerling in handen van een opvoeder is als klei in handen van de kunstenaar’ pleegde ik te stampen in de hoofden van mijn stagiaires binnen het **Chiebamot**-systeem.

Heel in het kort gaat het bij dit systeem om het volgende. De hierboven geschetste inconsistentie van normen en waarden en de enorme kloof tussen de binnen- en buitenwereld, veroorzaken vele twijfel en onzekerheid bij de docent en bij de leerling.

De genoemde methode heeft dan ook tot doel om het zelfvertrouwen van de docent en in de tweede plaats van de leerling te versterken. Hieraan werd systematisch gewerkt via het verschaffen van kennis en inzicht; het ontwikkelen van een intercultureel bewustzijn; het bevorderen van zelfinzicht; het verminderen van vooroordelen en het oefenen van de gewenste gedragingen.

De effectmetingen hebben uitgewezen dat het agressief gedrag afnam naarmate de twijfels en onzekerheden bij de docent en de leerling afnamen.

In principe kunnen zowel Nederlandse als Marokkaanse docenten hiertoe worden getraind. Waarom wordt dit dan nog steeds niet in Nederland ingevoerd? Gevoel voor urgentie is niet karakteristiek voor de Nederlandse aanpak. Integendeel, alles komt vijftig jaar later naar Nederland. Bovendien vergt een beslissing om een dergelijk systeem te introduceren een behoorlijke operatie van selectie en training ook bij de initiële opleidingen (de Pabo's). Hoe dan ook het is nog niet te laat voor een doortastend en daadkrachtig beleid.

David Pinto

06.53.97.18.22

Prof. dr. David Pinto

Hoogleraar/directeur

Intercultureel Instituut (ICI)

institute.ici@gmail.com

www.davidpinto.nl